

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

Роман ПЕТРИШИН

« 29 » травня 2023 року

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ДО АСПІРАНТУРИ**

для здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступне випробування в аспірантуру зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки на освітній ступінь «доктор філософії PhD» в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича проводиться у формі вступного іспиту.

Мета вступного іспиту - визначення якості педагогічних знань, умінь та навичок вступників в аспірантуру, з'ясування рівня готовності до дослідження теоретико-методологічних і методичних питань теорії та практики педагогічних наук.

Програмою вступного іспиту передбачено виявлення у майбутніх аспірантів рівня знань і розуміння досягнень світової цивілізації у галузі педагогічної науки з урахуванням надбань української педагогічної думки та шкільної практики, багатовікових педагогічних традицій українського народу; володіння базовими педагогічними категоріями в контексті їх генезису та теоретичних інтерпретацій; знання теорії навчання і виховання; володіння сучасними педагогічними технологіями та методами науково-педагогічних досліджень.

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності охоплює навчальний матеріал нормативних курсів, які вивчаються у закладі вищої освіти, і складається з таких розділів: 1) загальні засади педагогіки (головні педагогічні категорії; логіка і методи науково-педагогічних досліджень; порівняльна педагогіка); 2) історія педагогіки (розвиток шкільництва і педагогічної думки); 3) загальні основи дидактики (загальні засади теорії освіти і навчання); 4) теорія і методика виховання (загальні засади теорії виховання; методи, форми організації виховної роботи у різних типах закладів освіти); 5) школознавство (загальні засади школознавства); 6) педагогіка вищої школи (загальні засади організації освітнього процесу в закладі вищої освіти; методика викладання у вищій школі); 7) основи педагогічної майстерності.

Програма вступного іспиту вміщує такі складові: 1) пояснювальна записка; 2) критерії оцінювання, структура оцінки і порядок оцінювання підготовленості вступників; 3) зміст програми; 4) орієнтовний перелік екзаменаційних питань; 5) рекомендована література.

Майбутній аспірант повинен знати: історію розвитку педагогіки, структуру та функції навчальної дисципліни, бути ознайомленим з різними педагогічними концепціями, підходами та поглядами вітчизняних та зарубіжних науковців на проблеми освіти та виховання; предмет навчальної дисципліни: закономірності, концепції та перспективи розвитку педагогіки як науки і навчальної дисципліни; тенденції та перспективи розвитку освіти в Україні та в розвинутих країнах; особливості пізнавальних процесів, шляхів забезпечення успішного навчання і розвитку особистості; нормативні та законодавчі документи про освіту.

Майбутній аспірант повинен уміти: послідовно і систематично розвивати вміння аналізувати вплив історичних, культурних, філософських, психологічних, економічних, соціальних чинників і підходів на специфіку формування вищої освіти в різних країнах світу; вільно оперувати педагогічними знаннями, використовувати досвід сучасного викладання педагогіки та інших дисциплін; визначати завдання педагогічної науки відповідно до замовлення суспільства у сфері освіти; застосовувати теоретичні й емпіричні методи педагогічного дослідження; практично використовувати методи створення навчальних планів і робочих програм у вищому навчальному закладі, урахувати динаміку розвитку змісту освіти; правильно обирати і застосовувати методи та методики науково-педагогічних досліджень.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ, СТРУКТУРА ОЦІНКИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ВСТУПНИКІВ

Вступний іспит проводиться відповідно до вимог чинного законодавства, нормативних документів Міністерства освіти і науки України, нормативних положень університету. Іспит відбувається відповідно до затвердженого розкладу за екзаменаційними білетами, комплектація яких системно відображає вузлові питання програми.

Відповіді вступників до аспірантури повинні підтвердити повноту знань категорійно-понятійного апарату педагогічної науки, здатність мислити науково-педагогічними категоріями, вміння аналізувати і об'єктивно оцінювати педагогічні ідеї, теорії; здатність до науково-педагогічної творчості.

Вступник має розкрити основний зміст питань білета та додаткових питань і продемонструвати:

- знання першоджерел і вміння використовувати їх зміст й основні ідеї при аналізі педагогічних проблем;
- оволодіння змістом педагогічних принципів та категорій, вміння оперувати ними при викладенні теоретичного матеріалу;
- уміння розібратися у суті педагогічної проблеми і відобразити наслідки цієї праці у самостійному викладенні основних результатів у формі реферату;
- уміння демонструвати та аргументувати свої погляди;
- здатність до проведення самостійних наукових досліджень в обраній галузі (спеціалізації).

Екзаменаційний білет передбачає 4 питання.

Оцінювання відповіді вступника на кожне з питань білету здійснюється за урахуванням таких норм та критеріїв:

Оцінка *A* - *180-200 балів* - ставиться, якщо під час відповіді на питання продемонстровано вільне оперування педагогічними знаннями з усіх галузей педагогічної науки, здатність підтримати проблемну дискусію, професійну ерудиція в передбачуваній сфері наукового дослідження, поінформованість щодо найбільш важливих педагогічних ідей, які висловлювалися в минулому та є предметом наукових дискусій сьогодні, володіння поняттєво-категоріальним апаратом сучасної педагогіки; виявлено науково-аналітичні здібності, здатність виокремлювати педагогічні факти, явища, події й описувати їх мовою педагогічної науки, використовувати теоретичні знання як основу й метод пізнання, знаходити й бачити проблеми для здійснення актуальної науково-педагогічної діяльності, комбінувати знання для більш глибокого розуміння проблем і збагачення професійних знань.

Оцінка *B* - *160-179 балів* - вступник виявляє глибокі знання програмного навчального матеріалу, розуміння головної проблематики наукового пошуку, уміння висловлювати та аргументувати власну думку, достатній рівень науково-педагогічного мислення тощо.

Оцінка *C* - *140-159 балів* - ставиться за умови, якщо в цілому розкрито зміст питань, показано загальну наукову ерудицію, науково-аналітичні здібності, проте не виявлено та не обґрунтовано сучасні проблеми в розвитку педагогічної науки не наведено власне бачення шляхів їх вирішення.

Оцінка *D* - *100-139 балів* ставиться вступникові до аспірантури, який розкрив основний зміст питань, однак припустився окремих неточностей у трактуванні провідних науково-педагогічних категорій, концепцій та стратегій розвитку освіти.

Оцінка *FХ* - *0-99 балів* - фіксується у випадку відсутності знань основних проблем обраної наукової спеціальності, за умов неадекватної відповіді на питання білетів, нерозуміння сутності проблеми, що обговорюється, нездатності відповісти на основні та додаткові запитання та при відмові давати відповідь й виконувати екзаменаційне завдання.

Загальна оцінка по білету підраховується як середнє арифметичне від сумарної кількості оцінок, отриманих з кожного питання білета.

Максимальна кількість балів на вступному іспиті – 200 балів.

Загальна оцінка як результат складання іспиту визначається за шкалою ECTS і переводиться у національну шкалу оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

**Шкала та критерії оцінювання
відповіді студентів за екзамен**

Рівні навчал. досягн. (ECTS)	Бали	Оцінка за нац. шкалою	Критерії
A	180-200	відмінно	вільне оперування педагогічними знаннями з усіх галузей педагогічної науки, здатність підтримати проблемну дискусію, професійну ерудиція в передбачуваній сфері наукового дослідження, поінформованість щодо найбільш важливих педагогічних ідей, які висловлювалися в минулому та є предметом наукових дискусій сьогодні, володіння поняттєво-категоріальним апаратом сучасної педагогіки; виявлено науково-аналітичні здібності, здатність виокремлювати педагогічні факти, явища, події й описувати їх мовою педагогічної науки, використовувати теоретичні знання як основу й метод пізнання, знаходити й бачити проблеми для здійснення актуальної науково-педагогічної діяльності, комбінувати знання для більш глибокого розуміння проблем і збагачення професійних знань.
B	160-179	добре	глибокі знання програмного навчального матеріалу, розуміння головної проблематики наукового пошуку, уміння висловлювати та аргументувати власну думку, достатній рівень науково-педагогічного мислення тощо
C	140-159	добре	в цілому розкрито зміст питань, показано загальну наукову ерудицію, науково-аналітичні здібності, проте не виявлено та не обґрунтовано сучасні проблеми в розвитку педагогічної науки не наведено власне бачення шляхів їх вирішення
D	100-139	задовільно	розкрито основний зміст питань, однак допущені окремі неточності у трактуванні провідних науково-педагогічних категорій, концепцій та стратегій розвитку освіти
FX	0-99	незадовільно	відсутність знань основних проблем обраної наукової спеціальності, за умов неадекватної відповіді на питання білетів, нерозуміння сутності проблеми, що обговорюється, нездатності відповісти на основні та додаткові запитання та при відмові давати відповідь й виконувати екзаменаційне завдання.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Педагогіка як наука

Педагогіка як наука про виховання, навчання та розвиток особистості. Ретроспективний аналіз розвитку педагогіки (етапи розвитку педагогіки: донауковий, етап виникнення теоретичних концепцій виховання і освіти, етап розвитку педагогічної науки).

Предмет, основні категорії педагогіки. Методологія педагогіки. Структура педагогіки. Зв'язок її з іншими науками. Завдання педагогіки на сучасному етапі розвитку суспільства. Різноманітність течій зарубіжної педагогіки.

Наукові дослідження як шлях вирішення проблем педагогіки. Основні елементи педагогічного дослідження. Поняття виміру в педагогіці, вимірні шкали. Методи науково-педагогічного дослідження. Етапи дослідження. Аналіз і оформлення результатів дослідження. Документація дослідження.

Особистість як предмет виховання та умови її розвитку. Особистість та умови її розвитку. Суть особистості за К. Роджерсом. Індивід і індивідуальність. Роль свідомості та самосвідомості у розвитку особистості. Підструктури особистості як особистісні якості людини: мотивування, цілепокладання, орієнтування, самоактуалізація, самореалізація, самоконтроль, самооцінка. Внутрішні та зовнішні фактори розвитку особистості. Середовище розвитку особистості: географічне, соціальне, близьке середовище. Спадковість у людському розвитку. Соціалізація і становлення особистості. Фактори соціалізації. Роль виховання у розвитку людини і формуванні її особистості. Вікові й індивідуальні особливості розвитку. Діагностика розвитку. Врахування вікових та індивідуальних особливостей особистості в процесі виховання і навчання.

Теорія виховання Суть і зміст процесу виховання. Основні закономірності і принципи виховного процесу. Національне виховання, його суть і зміст. Зміст виховання в зарубіжних країнах. Теоретико-методологічна характеристика основних напрямів виховання, шляхів їх реалізації в різних типах навчальних закладів. Технології виховання. Загальні методи, засоби виховання: класифікація, характеристика, шляхи реалізації, умови вибору. Організаційні форми виховної роботи: класифікація, характеристика, шляхи реалізації, умови вибору. Актуальні проблеми теорії та практики національного виховання (громадянське виховання, патріотичне виховання, цінності виховання, соціально-правове виховання, особистісний підхід у вихованні, духовний розвиток особистості). Українська народна педагогіка про виховання дітей і молоді. Учнівське та студентське самоврядування. Основи сімейного виховання. Взаємодія навчального закладу і сім'ї. Система організації виховання у вищій школі.

Особистість педагога як найважливіший суб'єкт-суб'єктний чинник навчально-виховного процесу. Педагогічна майстерність педагога.

Дидактика. Поняття дидактики. Основні категорії дидактики. Дидактика та методика викладання окремих предметів. Методологія процесу навчання. Основні функції навчання: освітня, виховна, розвивальна. Характеристика основних ланок навчального процесу у вищій школі. Принципи організації процесу навчання у вищій школі. Співвідношення теорії і практики у процесі навчання. Прогностичні моделі навчання XXI ст. Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів. Структура процесу засвоєння знань: сприйняття, осмислення, розуміння, узагальнення, закріплення, використання на практиці. Зміст та мета освіти в сучасній школі. Тенденції розвитку і вдосконалення змісту освіти. Поняття форми організації навчання. Класно-урочна система навчання. Лекційно-семінарська система навчання. Модульно-розвивальна система навчання. Позаурочні форми навчання. Актуальні проблеми дидактики на сучасному етапі. Зв'язок дидактики з конкретними методиками. Поняття методів навчання. Принципи класифікації методів навчання. Характеристика методів навчання на основі зовнішніх форм їх прояву. Критерії вибору методів навчання. Поняття змісту освіти та його основні значення. Співвідношення науки і навчального предмета у змісті навчання. Психолого-педагогічні умови інтенсифікації навчання на сучасному етапі розвитку вищої освіти. Навчальна програма і

навчальний план як схематичні проекти змісту вищої освіти. Міжпредметна координація у процесі навчання. Умови оптимізації побудови навчальних планів і програм. Використання грифів при оптимізації побудови навчального плану і програми.

Контроль, перевірка та оцінка знань учнів. Значення, функції та об'єкт контролю. Види контролю знань. Методи контролю. Проблеми оцінки знань учнів. Перспективи тестової перевірки знань учнів.

Історія розвитку освіти й педагогічної думки у світі

Виховання у первісному суспільстві. Розвиток школи та педагогічних ідей у середньовічній Європі. Виникнення університетів. Школа та педагогічна думка в епоху Відродження та Реформації. Я.А.Коменський – засновник педагогіки нової доби. Теорія навчання Я.-А.Коменського. Дидактичні погляди вченого-педагога. Шкільництво, виховання та педагогічна думка країн Європи в XVII – XIX ст. Навчання та професійна орієнтація молоді за Локком. Місце педагогічних ідей Дж. Локка в сучасній системі навчання та виховання. Педагогічні погляди Ж.Ж. Руссо. Природне і вільне виховання у працях Ж.Ж. Руссо. Педагогічна діяльність і спадщина Й.Песталоцці (ідея виховуючого навчання, розробка методики початкового навчання і деяких часткових методик). Ідеї розвиваючого навчання, природо- і культуровідповідності у педагогічній спадщині Фрідріха Адольфа Дістервега. Головні тенденції розвитку школи та педагогічної думки зарубіжних країн у першій половині XX ст. Педагогічні погляди на дошкільне виховання Марії Монтесорі. Джон Дьюї – яскравий представник педагогічного «інструменталізму». Ідеї вільної шкільної общини у педагогічній діяльності О. Нілла. Традиції вальдорфської школи Р. Штайнера і їхнє сучасне продовження. Експериментальні школи США (У. Кілпатрік і метод проектів, Е. Паркхерст і Дальтон- план та ін.). Сучасна система освіти в найрозвиненіших країнах світу.

Історія розвитку освіти й педагогічної думки в Україні

Українська народна педагогіка – джерело наукової педагогіки. Виховання, школа та педагогічна думка Київської Русі. Становлення та розвиток національної системи виховання, педагогіки в епоху українського Відродження (XVI-перша пол. XVIII ст.). Формування системи вищої освіти у XVIII-XX ст. Система вищої педагогічної освіти в Україні. Педагогічні погляди Григорія Сковороди. К.Д.Ушинський і розвиток педагогіки в Україні. Педагогічні погляди І.Я.Франка. Внесок Софії Русової у розвиток української педагогіки. Головні тенденції розвитку освіти та педагогічної думки України в XIX на початку XX ст. Розвиток національного шкільництва і педагогіки в 1917-1919 рр. Новаторські педагогічні ідеї в Україні у 20-ті роки XX ст. Стан розвитку освіти та педагогіки України в 30-80-і роки XX ст. Відродження національної системи виховання, школи, педагогіки в період становлення незалежності України. Розвиток освіти та педагогічної думки на сучасному етапі.

Педагогіка вищої школи

Нормативно правові документи, що регулюють діяльність системи освіти, визначають основні напрями її реформування. Основні категорії педагогіки вищої школи, їх характеристика. Управління закладами вищої освіти. Пошуки шляхів удосконалення освітнього процесу у навчальних закладах. Формування особистості майбутнього фахівця у класичних університетах та інших закладах вищої освіти. Студент як суб'єкт навчально-виховного процесу. Навчальний час студента. Права та обов'язки студентів. Інтеграція навчальної і наукової діяльності. Базовий і варіативний компоненти у змісті освіти. Фундаментальні принципи розвитку сучасної освіти. Основні протиріччя розвитку сучасної освіти. Національна освіта як соціокультурне явище. Неперервна освіта як філософська і педагогічна категорія. Організаційно-педагогічні засади ступеневої освіти в Україні. Тенденції розвитку неперервної освіти в Україні. Неперервна освіта як світова тенденція. Система освіти України. Вища освіта. Післядипломна освіта. Дистанційна освіта. Самоосвіта. Освіта дорослих. Андрагогіка як наука про освіту дорослих. Концептуальні

засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір. Акмеологія професійної освіти в контексті методології сучасної науки. Наступність у діяльності навчальних закладів. Теорія та методика організації навчально-виробничої, виробничої та навчальної практик у вищих навчальних закладах. Специфіка практичної підготовки на фахівця. Права та обов'язки студентів при проходженні практики. Організація і керівництво навчально-виробничої, виробничої та навчальної практикою студентів.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Поняття про педагогіку як науку та її основні категорії.
2. Різноманітність течій зарубіжної педагогіки.
3. Методи та методика науково-педагогічних досліджень.
4. Взаємозв'язок педагогічної теорії та педагогічної практики. Сучасні педагогічні технології навчання і виховання.
5. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
6. Фактори розвитку особистості та їх взаємозв'язок.
7. Вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості та їх урахування у педагогічному процесі.
8. Педагогічний процес як цілісна система.
9. Функції вчителя та основні вимоги до нього.
10. Українська народна педагогіка – джерело наукової педагогіки. Теорія виховання
11. Виховання як провідний фактор розвитку та формування особистості.
12. Проблема мети виховання у сучасній педагогіці. Сутність процесу виховання.
13. Основні принципи виховання. Інноваційні концепції виховання.
14. Основні положення Концепції національного виховання.
15. Концепція громадянського виховання.
16. Зміст виховання в сучасних умовах.
17. Поняття про методи виховання.
18. Шляхи виховання гуманізму та моральності школярів, формування духовної культури.
19. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості.
20. Завдання та функції класного керівника.
21. Поняття “технологія” “технологія виховання” “інноваційні технології виховання”.
22. Поняття дидактики. Основні категорії дидактики.
23. Психолого-педагогічні засади навчально-пізнавальної діяльності учнів.
24. Загальне поняття про зміст освіти в сучасних умовах.
25. Поняття про процес навчання.
26. Система дидактичних принципів. Розкрити зміст одного з них(за вибором).
27. Форми організації навчання. Типологія уроків.
28. Види навчання. Особливості проблемного, розвивального, модульно-розвивального навчання.
29. Загальне поняття про методи навчання. Різні класифікації методів навчання.
30. Особливості використання комп'ютерної техніки, мультимедійних систем у навчанні.
31. Контроль та оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
32. Поняття форми організації навчання.
33. Історія педагогіки – складова частина духовної культури; її предмет та джерела.
34. Розвиток принципів природовідповідності та культуровідповідності виховання в західноєвропейській педагогіці XVII-XIX ст. (Я.А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, Й.Г.Песталоцці, Ф.В.А.Дістервег).

35. Соціально-педагогічна та загальнокультурна діяльність братських шкіл України XVI-XVII ст. Вплив Києво-Могилянської академії на розвиток просвіти, школи та педагогіки слов'янських народів.
36. Проблеми формування особистості у зарубіжній педагогіці XVII-XIX ст. (Д.Локк, Ж.-Ж. Руссо, Й.Г.Песталоцці, Й.Ф.Герbart, Ф.В.А.Дістервег).
37. Проблеми трудового виховання та зв'язку навчання з продуктивною працею в західноєвропейській педагогічній теорії та практиці(Ж.-Ж.Руссо, Й.Г.Песталоцці, Р.Оуен та ін.).
38. Головні тенденції розвитку освіти та педагогічної думки України в XIX – на початку XX ст.
39. Українські діячі культури та демократи-просвітителі про основні проблеми виховання та навчання (Т.Г.Шевченко, Леся Українка, П.А.Грабовський, І.Я.Франко).
40. Українська педагогіка другої половина XIX - поч. XX ст. про взаємодію національного та загальнолюдського у формуванні особистості (О.Духнович, М.Драгоманов, Б.Грінченко, Х.Алчевська, С.Русова).
41. Національно-культурні засади навчально-виховної роботи у школах України у 1917-1931 рр.
42. Питання морального, естетичного, трудового та громадського виховання у педагогічній теорії та практиці А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського.
43. А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський про вчителя, розвиток його особистості й досягнення ним вершин педагогічної майстерності. Теоретичні основи професійної освіти
44. Нормативно правові документи, що регулюють діяльність системи освіти, визначають основні напрями її реформування.
45. Національна освіта як соціокультурне явище. Філософія освіти: поняття і предметне поле. Освіта в контексті глобалізації. Технологізація освіти як історична неперервність. Неперервна освіта як філософська і педагогічна категорія.
46. Організаційно-педагогічні засади ступеневої освіти в Україні. Тенденції розвитку неперервної освіти в Україні. Неперервна освіта як світова тенденція. Світові тенденції в організації неперервної освіти. Ступенева освіта та шляхи її впровадження в практику.
47. Роль викладача в якійсній підготовці фахівців різних галузей. Функції викладача. Поняття “педагогічна майстерність” викладача, її вплив на результат навчання студентів.
48. Види та цілі спілкування педагога зі студентами. Роль спілкування викладача зі студентами в навчально-виховному процесі.
49. Рівень знань, умінь і навичок викладача з методики викладання навчальних дисциплін та його вплив на рівень знань, умінь і навичок учнів і студентів з конкретної навчальної дисципліни.
50. Загальні тенденції реформування сучасних систем професійної освіти. Характеристика методів професійного навчання.
51. Професійна орієнтація, її складові, основні завдання та підходи до їх розв'язання на сучасному етапі розвитку освіти в Україні.
52. Аксиологічні основи розвитку професійно-педагогічної освіти.
53. Вимоги до професійної компетентності сучасного фахівця.
54. Розвиток вищої школи в Україні відповідно до вимог Болонського процесу.
55. Значення професійно-педагогічної освіти для цивілізаційного розвитку, її вплив на розвиток суспільства.
56. Роль навчання, самовиховання та професійної підготовки особистості у професійному розвитку.
57. Професійна етика, її значення у професійній діяльності. Взаємозв'язок професійної етики і професійної культури особистості
58. Сучасні парадигми професійної освіти в Україні.
59. Роль професійного самовизначення у формуванні особистості.
60. Суспільна й особистісна цінність неперервної професійної освіти.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Підручник / І. Бех. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
2. Бондар В. Дидактика: [підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів] / Володимир Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
3. Бондар В.Т. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі / В. Бондар. – К., 2000. – 192 с.
4. Вишневський О.І., Кобрій О.М., Чепіль М.М. Теоретичні основи педагогіки: Курс лекцій /За ред. Вишневського О.І. – Дрогобич: Відродження, 2001. – 268 с.
5. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Академія», 2007 - 295с.
6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. – Х. : Вид. група «Основа», 2009. – 176 с.
8. Зайченко І. В. Педагогіка : підруч. Вид. 3-є, переробл. та доповн. Київ: Вид. Ліра, 2016. 455 с.
9. Закон України «Про вищу освіту». URL: zakon.rada.gov.ua/go/1556-18
10. Закон України «Про освіту» від 5.09.2017р. Київ: АЛЕРТА,2018.120с. URL : www.golos.com.ua/article/294010.
11. Інформаційно-аналітичний збірник “Освіта України в умовах воєнного стану”. Київ, 2022. 358 с.
12. Ковальчук І. В. Педагогіка: посібник/ І. В. Ковальчук. - Чернівці : Рута, 2018.- 367с.
13. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання. - Х., 2002. – 287с.
14. Максимюк С.П. Педагогіка. Навчальний посібник для ВНЗ. – К.: Кондор, 2006. – 667 с.
15. Мафтин Л.В. Етнопедагогіка-Українознавство. Термінологічний словник. – Чернівці: Технодрук, 2015. – 272с.
16. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Консерзиya.pdf
17. Пащенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка. – К. : Центр навчальної літератури, 2018. - 228с.
18. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. – [3-тє вид., допов. і переробл.]. – К.: СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.
19. Пенішкевич О.І. Розвиток українського шкільництва на Буковині (XVIII-початок XX століття): Монографія /. – Чернівці: рута, 2002. – 520 с.
20. Розвиток системи неперервної освіти в контексті суспільних трансформацій XXI століття: колект. монографія / за ред. М.Г. Іванчук. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 400 с.
21. Романюк С.З. Розвиток рідномовної освіти українців у західній діаспорі (XX – початок XXI століття): монографія / С.З.Романюк. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2015. – 539с.
22. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/5802015-19494>
23. Тимчук Л. Становлення та розвиток андрагогіки в Україні (кінець XIX - XX століття) : монографія / Л. Тимчук. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. – 464 с.
24. Управління закладом освіти в умовах карантину : збірник методичних рекомендацій / В.В.Стойкова, Т. В. Деміракі, Т. Ю. Бурлака, Т. О. Сливінська; за ред. В. В.Стойкової. – Миколаїв : ОІППО, 2020. – 40 с.

25. Федірчик Т.Д. Розвиток педагогічного професіоналізму молодого викладача вищої школи (теоретико-методичний аспект) : монографія / Тетяна Дмитрівна Федірчик. – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2015. – 448 с.

26. Федірчик Т. Історія педагогіки в схемах і таблицях : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Ч. 1. Історія зарубіжної педагогіки /Т. Федірчик, І. Піц, І. Чорней.- Чернівці : Золоті литаври, 2012. - 223 с.

27. Федірчик Т. Викладач вищої школи : проблеми професійно-особистісного становлення : навч.-метод. посіб. / Т. Федірчик, М. Іванчук – Чернівці : Золоті литаври, 2015. – 248 с.

28. Федірчик Т. Д. Науково-методичний супровід розвитку педагогічного професіоналізму молодого викладача вищої школи: практ. посіб. / Т. Д. Федірчик. – Чернівці : Золоті литаври, 2015. – 180 с.

29. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – [вид. 3-тє, перероб. і доп.]. – Тернопіль : Навчальна книга, 2009. – 168 с.

Допоміжна

30. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України: програмно-виховний контекст / Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України. Бех І.Д., Чорна К.І. Київ, 2015. 44 с.

31. Педагог у викликах воєнного часу. Збірник статей / Уклад. Л.П.Ходанич. – Ужгород: ЗППО, 2022. – 131 с.

32. Шлейхер Андреас. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему ХХІ-го століття / Переклала з англ. Ганна Лелів. Львів : Літопис, 2018. С. 54 – 55.

33. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть / В.П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С. 11–17.

34. Балл Г.О. Особиста свобода і гуманізація освіти / Г.О.Балл // Практична психологія і соціальна робота. – 2001. – № 1. – С. 2–5.

35. Беланова Р. А. Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна-США) : монографія / Р.А. Беланова. – К. : Центр практичної філософії, 2001. – 216 с.

36. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

37. Педагогічна творчість: методологія, теорії, технології / [Андрущенко В. П., Сисоєва С. О., Гузій Н. В., Кинчук Н. В., Хомич В. Ф., Лазарєв М. О., Мільто Л. О., Вайнола Р. Х.]; за ред. Сисоєвої С. О., Гузій Н. В. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – 183 с.

38. Педагогічні ідеї (Цикл лекцій): Навчальний посібник з педагогіки / А.А. Марушкевич, Н.В. Кошечко. – Київ: Знання, 2011. – 152 с.

39. Сухомлинська О. Історико-педагогічний процес в Україні: регіональний вимір / О. Сухомлинська // Шлях освіти. 2007. № 2. С. 42–48.

40. Українська педагогіка в персоналіях. В 2-х кн. – Кн. 2 / За ред. О.В.Сухомлинської. – Київ : Либідь, 2005. – 550 с.